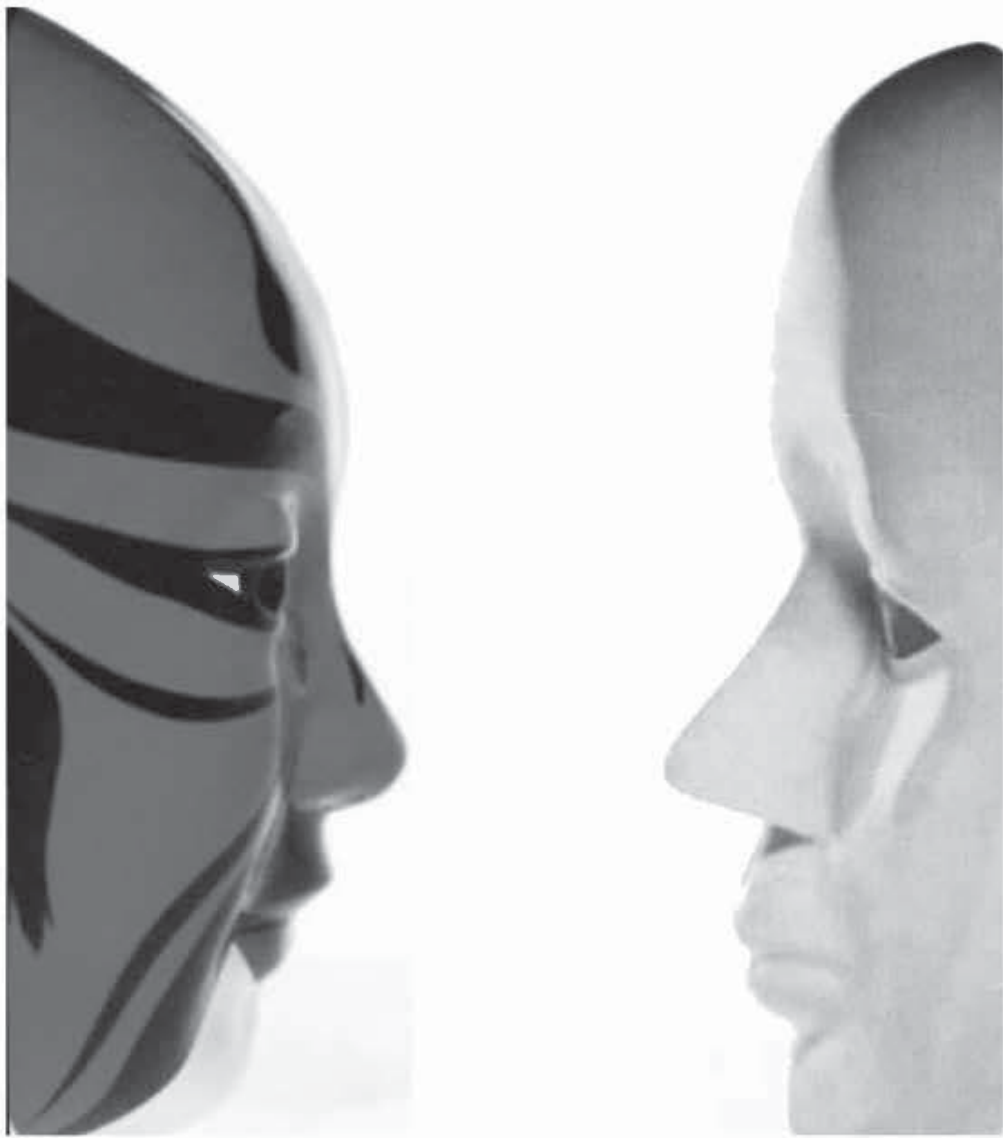

زمینه روان‌شناسی
اتکینسون و هیلگارد

زمینه روان‌شناسی اتکینسون و هیلگارد

جلد اول

ویراست پانزدهم

تألیف

سوزان نولن هُکسما

دانشگاه ییل

باربارا ل. فردریکسون

دانشگاه کارولینای شمالی

جفری ر. لافتوس

دانشگاه واشنگتن

ویلم ای. واگنار

دانشگاه‌های لایدن و اوترخت

ترجمه

دکتر حسن رفیعی

متخصص روان‌پزشکی

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم بهزیستی

دکتر محسن ارجمند

متخصص روان‌پزشکی

ویرایش

آزاده وزیری

دکتر فرهاد میثمی

عنوان و نام پدیدآور: زمینه روان‌شناسی اتکینسون و هیلگارد/
تألیف سوزان نولن - هکسما... [و دیگران]:
ترجمه حسن رفیعی، محسن ارجمند؛ ویراستاران آزاده
وزیری، فرهاد میثمی.
مشخصات نشر: تهران: کتاب ارجمند، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۲ ج. ۵۱۲ ص، قطع: وزیری
شابک جلد ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۰۵۰-۷
شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۳۳۳-۱
یادداشت: تألیف سوزان نولن - هکسما، باربارا ال،
فردریکسون، جفری ر. لافتوس، ویلم ای. واگنار.
عنوان اصلی: Atkinson & Hilgard's Introduction
to Psychology 15th ed, 2009.

موضوع: روان‌شناسی
شناسه افزوده: نولن - هکسما، سوزان، ۱۹۵۹ - م.
(Nolen-Hoeksema, Susan): رفیعی، حسن، ۱۳۴۴ -
مترجم: ارجمند، محسن، ۱۳۴۵ - مترجم، وزیری،
آزاده، ویراستار: میثمی، فرهاد، ۱۳۴۸ - ویراستار.
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۱۲۱۵۹:BF۱۲۱
رده‌بندی دیویی: ۱۵۰
شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۵۶۳۸۵

سوزان نولن هکسما، باربارا ال، فردریکسون
جفری ر. لافتوس، ویلم ای. واگنار
زمینه روان‌شناسی اتکینسون و هیلگارد
ترجمه: دکتر حسن رفیعی، دکتر محسن ارجمند
ویرایش: آزاده وزیری، دکتر فرهاد میثمی
فروست: ۱۶
ناشر: کتاب ارجمند با همکاری انتشارات ارجمند
صفحه‌آرا: محمد بهمنی
طراح داخل متن: پرستو قدیم‌خانی
مدیر هنری: احسان ارجمند
سرپرست تولید: پروین عبدی
ناظر چاپ: سعید خانکشلو
چاپ: سامان، صحافی: افشین
چاپ دوم، مهر ۱۳۹۴، ۱۱۰۰ نسخه
شابک جلد ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۰۵۰-۷
شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۳۳۳-۱
این اثر، مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و
هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از
این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه
کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

www.arjmandpub.com

مرکز پخش: انتشارات ارجمند

دفتر مرکزی: تهران بلوار کشاورز، بین خیابان کارگر و ۱۶ آذر، پلاک ۲۹۲، تلفن ۸۸۹۸۲۰۴۰
شعبه مشهد: ابتدای احمدآباد، پاساژ امیر، انتشارات مجد دانش، تلفن ۰۵۱-۳۸۴۴۱۰۱۶
شعبه رشت: خ نامجو، روبروی ورزشگاه عضدی، تلفن ۰۱۳-۳۳۳۳۲۸۷۶
شعبه بابل: خ گنج‌افروز، پاساژ گنج‌افروز، تلفن ۰۱۱-۳۲۲۲۷۷۶۴
شعبه ساری: بیمارستان امام، روبروی ریاست تلفن ۰۹۱۱۸۰۲۰۰۹۰
شعبه کرمانشاه: خ مدرس، پشت پاساژ سعید، کتابفروشی دانشمند تلفن ۰۸۳-۳۷۲۸۴۸۳۸

بها: ۳۳۰۰۰ تومان

با ارسال پیامک به شماره ۰۵۹۹ ۰۵۹۹ ۰۰۰۰ در جریان تازه‌های نشر ما قرار بگیرید:
ارسال عدد ۱: دریافت تازه‌های نشر پزشکی به صورت پیامک
ارسال عدد ۲: دریافت تازه‌های نشر روان‌شناسی به صورت پیامک
ارسال ایمیل: دریافت خبرنامه الکترونیکی انتشارات ارجمند به صورت ایمیل

فهرست

- فصل ۴. فرایندهای حسی ۱۵۸
 ویژگی‌های اسلوب‌های حسی ۱۶۱
 حس بینایی ۱۷۲
 حس شنوایی ۱۸۸
 سایر حواس ۱۹۷

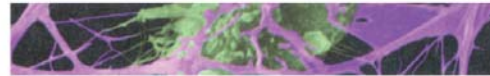
- فصل ۵. ادراک ۲۱۵
 ادراک به چه کار می‌آید؟ ۲۱۸
 ثبات ادراک ۲۵۴
 توجه ۲۲۰
 مکان‌یابی ۲۲۴
 شناسایی ۲۳۵
 انتزاع ۲۵۱
 تقسیم کار در مغز ۲۶۲
 رشد و تحول ادراک ۲۶۷

- فصل ۶. هشیاری ۲۸۱
 جنبه‌های مختلف هشیاری ۲۸۳
 خواب و رؤیا ۲۸۸

- فصل ۱. ماهیت روان‌شناسی ۱۴
 گستره روان‌شناسی ۱۷
 خاستگاه‌های تاریخی روان‌شناسی ۲۰
 دیدگاه‌های موجود در روان‌شناسی معاصر ... ۲۷
 پژوهش روان‌شناختی چگونه انجام می‌شود؟ . ۳۵

- فصل ۲. بنیادهای زیستی روان‌شناسی ۵۵
 مطالعه مبانی زیست‌شناختی روان‌شناسی ۵۷
 نورون‌ها، واحدهای سازنده دستگاه عصبی ... ۶۰
 سازمان‌بندی مغز ۶۹
 دستگاه عصبی خودکار ۸۴
 دستگاه غدد درون‌ریز ۸۶
 تکامل، ژن، و رفتار ۸۷

- فصل ۳. رشد و نمو روانی ۱۰۲
 وراثت و محیط ۱۰۴
 قابلیت‌های نوزاد ۱۰۸
 رشد شناختی در کودکی ۱۱۳
 شخصیت و رشد اجتماعی ۱۲۹
 نمو در دوره نوجوانی ۱۴۵

۳۸۲	حافظهٔ حسّی
۳۸۵	حافظهٔ فَعّال
۳۹۸	حافظهٔ درازمدّت
۴۰۸	حافظهٔ ضمّنی
۴۱۶	حافظهٔ فراساز (سازنده)
۴۲۷	تقویت حافظه

۴۴۱	فصل ۹. زبان و اندیشه
۴۴۳	زبان و ارتباط
۴۵۱	رشد و تکوین زبان
۴۶۰	مفاهیم و مقوله‌بندی
۴۷۰	استدلال
۴۷۷	تفکر تجسّمی
۴۸۲	تفکر در عمل: مسئله‌گشایی (حل مسئله) ...
۴۹۷	نمایه

۳۰۷	مواد روانگردان
۳۱۹	پدیده‌های فراروانی

۳۳۱	فصل ۷. یادگیری و شرطی‌سازی
۳۳۳	دیدگاه‌های مربوط به یادگیری
۳۳۵	شرطی‌سازی کلاسیک
۳۴۵	شرطی‌سازی ابزاری
۳۵۷	یادگیری و شناخت
۳۶۱	یادگیری و مغز
۳۶۷	یادگیری و انگیزش

۳۷۷	فصل ۸. حافظه
۳۷۹	سه تقسیم‌بندی اصلی

فهرست پژوهش‌های پیشتاز

فصل ۱. روان‌شناسی قرن بیست و یکم	۳۶
فصل ۲. مغز نوجوان	۸۳
فصل ۳. نوجوانان و اینترنت	۱۴۴
فصل ۴. خطاهای ادراکی در کجای مغز جای دارند؟	۱۹۴
فصل ۵. توجه برگردانی با استفاده از واقعیت مجازی، به کاهش درد شدید کمک می‌کند	۲۲۶
فصل ۶. تصاویری از هوشیاری؟	۳۰۱
فصل ۷. یادگیری نقشه در راننده تاکسی‌های لندن: پیامدهای ساختاری و کارکردی	۳۶۱
فصل ۸. حالت‌های مغزی در طی تجربه کردن و «به یاد آوردن»	۴۱۴
فصل ۹. تفکر ناهشیار برای تصمیمات پیچیده	۴۷۸

دیدن هر دو جنبه

- ۱ آیا انسان ذاتاً موجودی خودخواه است؟ ۴۶-۴۷ . انسان ذاتاً خودخواه است؛ به قلم جورج سی. ویلیامز، دانشگاه ایالتی نیویورک، استونی بروک
انسان ذاتاً خودخواه نیست؛ به قلم فرانز بی. ام. دووال، دانشگاه اموری
- ۲ آیا نوروهای آینه‌ای در تجربه‌همدلی نقش دارند؟ ۹۵-۹۶ نوروهای آینه‌ای در تجربه‌همدلی نقش دارند؛ به قلم لایلا کرایگرو، مؤسسه تنکردشناسی انسانی، دانشگاه فرارا
آینه‌سازی عاطفی: سرایت عاطفی یا همدلی؛ به قلم فردریک دوواینمون، مؤسسه ژان-نیکود، پاریس
- ۳ اهمیت والدین در رشد و نمو کودکان ۱۴۸-۱۴۹ . والدین هیچ تأثیر دیرپایی بر شخصیت یا هوش کودکان خود ندارند؛ به قلم جودیت ریچ هریس، روان‌شناس و نویسنده برجسته «مفروضه تربیت: هیچ دونفری مثل هم نیستند»
والدین در رشد و نمو کودکان شان اهمیتی به سزا دارند؛ به قلم جروم کاگان، دانشگاه هاروارد
- ۴ آیا موادشبه‌افیونی را در درمان درد مزمن باید به کار برد؟ ۲۰۶-۲۰۷ موادشبه‌افیونی درمان مناسبی برای درد مزمن هستند؛ به قلم رابرت ان. جمیسون، دانشکده پزشکی هاروارد
چرا موادشبه‌افیونی را در درمان درد مزمن باید کمتر به کار برد؛ به قلم دنیس س. تورک، دانشکده پزشکی دانشگاه واشنگتن
- ۵ آیا رشد ادراک فرایندی ذاتی است، یا اکتسابی از اجتماع است؟ ۲۷۴-۲۷۵
- ۶ آیا پدیده‌های فراروانی واقعیت دارند؟ ۳۲۴-۳۲۵
اسپلک، مؤسسه فناوری مساجوست
رشد ادراک فرایندی وابسته به فعالیت است؛ به قلم مارک جانسون، دانشگاه لندن
- ۷ اصول یادگیری اجتماعی چیست؟ ۳۷۱-۳۷۰
یادگیری اجتماعی رانمی توان بر مبنای یادگیری ارتباطی «ساده» شرح داد؛ به قلم جوان کارلوس گومز، دانشگاه سنت اندروز
یادگیری، و نه غریزه، تعیین‌کننده رفتار است: اجتماعی باشد یا هر طور دیگر؛ به قلم فیل رید، دانشگاه سوانسی
- ۸ آیا خاطرات واپس زده شده معتبرانند؟ ۴۳۴-۴۳۵
خاطرات واپس زده شده می‌توانند معتبر باشند؛ به قلم کتی پزدک، دانشگاه کلرمونت
خاطرات واپس زده شده: باوری خطرناک؛ به قلم الیزابت ف. لافتوس، دانشگاه کالیفرنیا، ارواین
- ۹ آیا افرادی که به زبان‌های مختلف صحبت می‌کنند، به شکل متفاوتی می‌اندیشند؟ ۴۸۸-۴۸۹ نقش زبان بر ذهن؛ به قلم استفان سی، لوینسون و آصف مجید، مؤسسه ماکس-پلانک برای روان‌زبان‌شناسی، نیچمگن
زبان چگونه به تفکر مربوط می‌شود؟ به قلم آنا پاپافراگو، دانشگاه دلاویر

درباره مؤلفان

مؤلفان اصلی

گرفته است. برخی از آنها عبارت است از جایزه تمپلتون در روان‌شناسی مثبت‌گرا از انجمن روان‌شناسی آمریکا و جایزه خط‌مشی شغلی از انجمن روان‌شناسی اجتماعی تجربی.

دکتر جف لافتوس، کارشناسی خود را از دانشگاه براون و دکتری خود را از دانشگاه استنفورد گرفته است. از سال ۱۹۷۳، استاد دانشگاه واشینگتن، در سیاتل، بوده است. همچنین، در مؤسسه فناوری ماساچوست استاد مدعومی باشد. در مجله حافظه و شناخت، و پرستار، در مجله روان‌شناسی شناختی، و پرستار، و در چند مجله علمی دیگر، عضو هیئت ویراستاران است. چندین کتاب، فصل‌هایی از برخی کتاب‌ها، و مقالات عیدیه‌ای را تألیف کرده است.

دکتر لافتوس در زمینه ادراک و حافظه انسان، همچنین ریاضیات، آمار، روش‌شناسی علمی، برنامه‌ریزی شهری، و بازی‌های ویدئویی به پژوهش می‌پردازد. همچنین، به عنوان شاهد کارشناس در تقریباً ۲۵۰ دادگاه که به جرائم مدنی و جنایی اختصاص داشته، حضور یافته است.

دکتر ویلم ای. واگنار، استاد روان‌شناسی تجربی در دانشگاه لایدن و دانشگاه اوترخت هلند است. علاقه اصلی وی در زمینه پژوهش، حافظه و تصمیم‌گیری انسان می‌باشد. سیستم تحلیل ایمنی تریپاد را، که اکنون در صنعت بین‌المللی نفت تبدیل به معیاری شده است، وی طراحی کرده است. به عنوان کارشناس در بیش از هزار دادگاه جنایی از جمله دادگاه‌های پرسروصدایی که علیه جان دمجانجاک در اسرائیل (۱۹۸۷) برگزار شد و چندین و چند دادگاه، پیش از دادگاه‌هایی که به محاکمات جنایات جنگی یوگسلاوی و رواندا اختصاص داشت، حضور داشته است.

دکتر سوزان نولن - هکسما، استاد روان‌شناسی در دانشگاه ییل است. کارشناسی خود را در رشته روان‌شناسی، از دانشگاه ییل و دکتری خود را در رشته روان‌شناسی بالینی، از دانشگاه پنسیلوانیا گرفته است. در زمینه علل بیشتر بودن ابتلا به افسردگی در زنان، در مقایسه با مردان، و آثار نشخوار فکری در افسردگی به پژوهش می‌پردازد. علاوه بر چندین و چند مقاله علمی، ۱۲ کتاب، از جمله کتاب‌های علمی، درسی، و کتاب‌هایی برای عامه مردم از او منتشر شده است. او سه جایزه مهم در زمینه تدریس و جوایز متعددی هم به خاطر پژوهش‌هایش دریافت کرده است. برخی از آنها عبارت است از جایزه نخستین کار دیوید شکوف از انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA)، جایزه رهبری از کمیته زنان انجمن روان‌شناسی آمریکا، و جایزه پژوهشگر برتر از مؤسسه ملی سلامت روان.

دکتر باربارا ال. فردریکسون، استاد ممتاز دانشگاه کارولینای شمالی، واقع در چپل هیل است. در این دانشگاه در دانشکده روان‌شناسی و دانشکده بازرگانی کنان - فلاگلر نیز عضویت دارد. کارشناسی خود را در رشته روان‌شناسی، از کالج کارلتون و دکتری خود را، در همین رشته، از دانشگاه استنفورد گرفته است. در زمینه هیجان‌ها، خاصه هیجان‌های مثبت و ارتباطشان با سلامت و بهزیستی، به پژوهش می‌پردازد. با چاپ یافته‌های پژوهشی خود در مجلات علمی، آنها را در اختیار پژوهشگران و دانشجویان روان‌شناسی گذاشته است. یافته‌های مذکور را، همچنین، با به طبع رساندن کتابی تحت عنوان مثبت‌بودن (۲۰۰۹) در اختیار عامه مردم قرار داده است. در خصوص پژوهش‌ها و آموزش‌هایش، تاکنون، چندین و چند جایزه و تقدیرنامه

مؤلفان همکار

دکتر کریستل لوتس. استادروان‌شناسی در کالج بین‌المللی دانشگاه اوترخت هلند است. کارشناسی ارشد خود را، در رشته فیزیک، از دانشگاه اوترخت و دکتری خود را، در رشته روان‌شناسی شناختی تجربی از دانشگاه پنسیلوانیا گرفته است. در دانشگاه پنسیلوانیا درس‌های مربوط به روان‌شناسی شناختی و ادراک را گذرانده است. در دانشکده علوم اجتماعی کالج دانشگاه اوترخت، عضو شورای مدیران می‌باشد. در این دانشکده دوره‌های روان‌شناسی تجربی و روان‌شناسی انگیزش انسان را راه‌اندازی کرده است. در حال حاضر، در زمینه یادگیری و انگیزش، همچنین، رشد عقلی دانشجویان به پژوهش می‌پردازد.

دکتر مارک اینیتز. کارشناسی خود را از دانشگاه همیشاپر و دکتری خود را، در رشته روان‌شناسی

تجربی، از دانشگاه واشنگتن گرفته است. پیش از رفتن به دانشگاه پورته‌ساند، ۹ سال عضو هیئت علمی دانشگاه بوستون بود. در دانشگاه پورته‌ساند حافظه، ادراک، و علم عصب‌پایه درس می‌دهد. اگرچه در زمینه ادراک و حافظه، آثاری را به طبع رسانده است، بیشتر به موضوعات میان‌رشته‌ای علاقه دارد. به همین دلیل، در مجله‌های مربوط به روان‌شناسی، جغرافیا، زیست‌شناسی، و مطالعات زنان مقاله‌هایی را منتشر کرده است. استاد راهنمای چندین رساله دکتری در زمینه روان‌شناسی، جغرافیا، حسابداری، و علم عصب‌پایه رفتاری نیز بوده است. به عنوان بازرس انجمن روان‌شناسی آمریکا، به‌طور منظم، از نحوه برگزاری دوره‌های دکتری روان‌شناسی حرفه‌ای بازدید می‌کند. در ضمن، گشت و گذار در طبیعت را بسیار دوست دارد و عاشق زندگی در سیاتل است.

مطالب جدید

تک تک فصل‌ها، به مدد انتقادات سازنده متخصصان هر فصل، به دقت بازبینی و اصلاح شده است. دلیل انجام دادن چنین کاری آن است که مطمئن شویم هر فصل کاملاً روزآمد شده است و گستره‌ای از روندهای مهم در روان‌شناسی را، از آمریکای شمالی، اروپا، و مناطق دیگر، در برمی‌گیرد.

در مقایسه با ویراست چهاردهم، بیش از ۳۵۰ منبع جدید، از جمله جدیدترین پژوهش‌ها و پژوهش‌های مرتبط با هر فصل، به این ویراست اضافه شده است. آموزش روان‌شناسی مدام در حال گسترش است. در نتیجه، تمام تمرکزمان را روی این ویراست گذاشتیم تا مطمئن شویم نیازهای دوره‌های مقدماتی روان‌شناسی در مقطع کارشناسی، پوشش داده شده است.

مقالات مربوط به بخش دیدن هر دو جنبه، که دیدگاه‌های مخالف در خصوص موضوعات خاصی را مطرح می‌کند، در این ویراست حفظ شده است. مطالب مربوط به این بخش را می‌توانید در انتهای هر فصل مطالعه کنید. اغلب این مقالات توسط مؤلفان بازنگاری و روزآمد شده، یا با مباحثات جدیدی جایگزین شده است؛ بحث‌هایی که نمودار موضوعات داغی است که در محافل دنیای روان‌شناسی وجود دارد. از همه همکاران عزیزمان، در اقصی نقاط جهان، که ما را در دیدگاه‌های پژوهش - محور خود شریک کردند، سپاسگزاریم.

مقالات مربوط به بخش پژوهش پیشنهاد نیز دست‌خوش تغییراتی شده است تا دربرگیرنده موضوعات جدیدی شود. برخی از این موضوعات عبارت است از آثار روان‌شناختی اینترنت در نوجوانان و اینکه مغز چگونه خطاهای دید را پردازش می‌کند. افزون بر این، مقالات سابق این بخش روزآمد شده است تا چگونگی شکل‌گیری حوزه‌های مختلف پژوهشی را، در سال‌های اخیر، منعکس کند.

سایر خصیصه‌های آموزشی، که باب میل دانشجویان است و زیربنای ویراست قبلی را تشکیل

می‌داد، در این ویراست نیز وجود دارد و برای متناسب شدن با محتوای جدید آن، روزآمد شده است. تک تک زیربخش‌های هر فصل با چکیده گفتار و پرسش‌هایی برای تفکر انتقادی خاتمه می‌یابد. اقدام مذکور این امکان را برای خوانندگان فراهم می‌کند که متن کتاب را به قسمت‌های قابل درکی تقسیم کنند. هر فصل با خلاصه‌ای جامع، معرفی پایگاه‌های اینترنتی روزآمد شده، و اتصال‌های مربوط به لوح فشرده پایان می‌پذیرد.

ضمیمه‌ها

گنجینه‌ای از منابع تکمیلی برای استادان و دانشجویان را می‌توانید در پایگاه اینترنتی www.atkinsonhilgard.com بیابید.

منابع تکمیلی برای استادان

- کتابچه راهنمای استادان شامل گستره‌ای از ماده‌های آموزشی تکمیلی برای تک تک فصل‌های این کتاب.
- اسلایدهایی برای به کارگیری در فرایند آموزش، تکمیل کردن محتوا، و پرداختن به موضوعات هر فصل.
- اسلایدهایی که شامل تصاویر و جداول می‌شود نیز در این پایگاه موجود است.

منابع تکمیلی برای دانشجویان

- آزمون‌های اینترنتی جهت بررسی میزان درک دانشجویان از مفاهیم اساسی هر فصل.
- واژه‌نامه اینترنتی جهت توضیح اصطلاحات مهم
- تمرین‌های اینترنتی

سایر منابع

به این کتاب لوح فشرده‌هایی نیز ضمیمه شده است. در این لوح فشرده‌ها منابعی موجود است که استادان می‌توانند در حین به کارگیری این کتاب، مورد استفاده قرار دهند. برای کسب اطلاعات بیشتر با نماینده فروش این محصولات در محل زندگی تان تماس حاصل نمایید.

PSYK. TREK 3.0

لوح فشرده PSYK.TREK3.0، جدیدترین نسخه هر بخش این لوح فشرده برای آموزش هر مبحث، از کلیپ‌های تصویری، عکس، نماهنگ، آهنگ، و نمایش تعاملی مفاهیم در تعامل فعال با کاربر، استفاده می‌کند. دانشجویان، همچنین، می‌توانند از کتابچه راهنمای مطالعه تعاملی، بررسی مفاهیم، شبیه‌سازی‌ها، و واژه‌نامه چند رسانه‌ای استفاده کنند. اتصال‌های مربوط به PSYK. TREK3.0 در انتهای هر فصل آورده شده است تا دانشجویان را در نحوه استفاده از لوح فشرده راهنمایی کند.

آزمون

لوح فشرده آزمون حاوی نرم‌افزاری است که بانک سؤالات و آزمون‌ساز دارد. نرم‌افزار مزبور با در اختیار داشتن بیش از ۲۰۰۰ سؤال، می‌تواند آزمون‌های گوناگونی بسازد. قابلیت مذکور این امکان را برای استادان فراهم می‌کند که به صورت اینترنتی، سنتی (یعنی با استفاده از کاغذ) و از طریق شبکه کامپیوتری دانشگاه از دانشجویان خود آزمون بگیرند.

قدردانی از منتقدان

ناشر و مؤلفان این اثر بر خود لازم می‌دانند از استادانی که با بازخوردهای راهگشای خود به شکل‌گیری هر چه بهتر این ویراست یاری رسانده‌اند، تشکر کنند. اسامی این عزیزان عبارت است از:

کریس آرمیتیج	دانشگاه شفیلد
مارک بنت	دانشگاه داندی
آندرس بیل	دانشگاه گوتنبرگ
کولین کوپر	دانشگاه کوئین بلفاست
استفان دارلینگ	دانشگاه ابردین
گراهام دیوی	دانشگاه ساسکس
ریچارد لاتو	دانشگاه لیورپول
وارن منسل	دانشگاه منچستر

توماس مورتون	دانشگاه اکستر
بوله دراد	دانشگاه گرونینگن
وینسنت رید	دانشگاه دورهام
الیور رابینسون	دانشگاه گریونویچ
جنی پارکر	دانشگاه غرب انگلستان

همچنین، بر خود لازم می‌دانند از استادانی که با انتقادهای سازنده خود در شکل‌گیری ویراست‌های قبلی این اثر نقش به‌سزایی داشته‌اند، تشکر و قدردانی کنند. اسامی این عزیزان عبارت است از:

جیمز آکیل، دانشگاه ایلینویز غربی؛ سینتیا آلن، کالج محلی وستچستر؛ آیلین استر ساستسون، دانشگاه بلومزبرگ؛ گوردن دی. اتلس، دانشگاه آلفرد؛ ریموند آر. برد، دانشگاه تگزاس، سن آنتونیو؛ جف بیکر، دانشکده پزشکی دانشگاه تگزاس؛ تد ای. بارکر، کالج محلی وکالوسا والتون؛ ان. جی بین، کالج ورس؛ ای. جی. بیز، دانشگاه لیدز؛ چارلز بلینگ، دانشگاه میشیگان؛ جان بی. بست، دانشگاه ایلینویز شرقی؛ راندالف بلیک، دانشگاه وندربیلت؛ تری بلومنتال، دانشگاه ویک فارست؛ ریچارد دبلیو. بوئن، دانشگاه لویولا؛ توماس برادن، دانشگاه مینه‌سوتا؛ جیمز پی. بوکانان، دانشگاه اسکرتون؛ جیمز اف. کالهن، دانشگاه جورجیا؛ رز کاپ‌دویلا، دانشگاه نورتمپتن؛ چارلز اس. کارور، دانشگاه میامی؛ او شالم کسپی، دانشگاه ویسکانسین؛ یانیس چپمن، کالج محلی بوژر پریش؛ پل چارا، کالج لوراس؛ استفان کلارک، کالج ورس؛ استنلی کرن، دانشگاه بریتیش کلمبیا؛ دنیل چرون، دانشگاه ایلینویز شیکاگو؛ ادوارد دسی، دانشگاه رجستر؛ جی. ویلیامز دامهوف، دانشگاه کالیفرنیا، سانتاکروز؛ ریچارد اگلفاثر، دانشگاه ایالتی سم هوستن؛ گیلیس آینشتاین، دانشگاه فرمن؛ جودیت اریکسون، دانشگاه مینه‌سوتا؛ جی. ویلیام فاردینگ، دانشگاه مین؛ ماری آن فیشر، دانشگاه پندیانا شمال غرب؛ ویلیام ریک فرای، دانشگاه ایالتی یانگرتاون؛ کارل گگن‌فرتنر، دانشگاه جاستین سلیبیک؛ ریچارد گیست، کالج محلی جانسون کانتی؛ دبلیو. بی.

ایالتی مورگان؛ جکلین بی. پرسونز، اوکلند، کالیفرنیا؛ دیوید پیتلنجر، کالج مریتا؛ شین پیتز، کالج بیرمنگام جنوبی؛ استیو پلت، دانشگاه میشیگان شمالی؛ مارک پلونسکی، دانشگاه ویسکانسین - استیونس پوینت؛ تام پوزی، دانشگاه ایالتی موراوی؛ ژانه پراکتر، دانشگاه پردیو؛ دیوید رسکین، دانشگاه یوتا؛ ارین راسموسن، کالج چارلزتون؛ چریل ای. ریکابو، دانشگاه ردلندز؛ استیون رابینز، کالج هورفورد؛ تیم رابینسون، کالج گوستاوس آدلفس؛ اروین راک، دانشگاه کالیفرنیا، برکلی؛ برین اچ. راس، دانشگاه ایلینویز در اوربانا - شامپین؛ جک راسمن، کالج مکالیستر؛ الکس روتمان، دانشگاه مینه‌سوتا؛ جین سکت، دانشگاه واشنگتن؛ دی. کیم ساوری، دانشگاه کارولینای شمالی، ویلمینگتون؛ هارلد شیفمن، دانشگاه دیوک؛ جی. آنتونی شلتون، دانشگاه جان مورس لیورپول؛ رابرت اسمیت، دانشگاه جورج مسون؛ استیون اسمیت، دانشگاه ای اند ام تگزاس؛ س. آر. سنایدر، دانشگاه کانزاس؛ جوآن استانتون، کالج ویتن؛ تیم استراومن، دانشگاه ویسکانسین، مدیسون؛ الین کا. تامپسون، کالج جورجیان کورت؛ فرانسیس توگس، دانشگاه آوا؛ لین اس. ترنج، کالج بیرمنگام جنوبی؛ استوارت ولینس، دانشگاه ایالتی نیویورک، استونی بروک؛ فرانک واتانو، دانشگاه ایالتی کلرادو؛ آن ال. وبر، دانشگاه کارولینای شمالی در اشویل؛ پل جی. ولمن، دانشگاه ای اند ام تگزاس؛ کارش ویلترنر، دانشگاه گرین ریور؛ و لانس ورکمن، دانشگاه گلامورگن.

قدردانی مؤلفان

سوزان نولن - هکسما. من از کمک‌های بسیار ارزشمند فرانک کیل و ادوارد واتکینز بی نهایت تشکر می‌کنم. **باربارا فردریکسون.** من از معلمان سابقم نیل لوتسکی، لورا کارستنسن، و رابرت لوینسون، و دانشجوی مقطع کارشناسی ام، بتنی ای. کاک، کمال تشکر را دارم. همچنین، از کادر آموزشی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه استنفورد و مؤسسه ملی سلامت

پری گودوین، دانشگاه سانتا کلارا؛ کارلا گریسون، دانشگاه میشیگان؛ بیل گرازیانو، دانشگاه ای اند ام تگزاس؛ پل گرین، کالج آیونا؛ ساندر گراسمن، کالج محلی کلاکاماس؛ چارلا هال، دانشگاه ایالتی اوکلاهوما جنوبی؛ دیوید تی. هال، کالج بتن روژ؛ اندرو هیل، دانشگاه لیدز؛ الیزابت هیلسترم، کالج ویتن؛ استفان هافمن، دانشگاه بوستون؛ دیوید هولمز، دانشگاه کانزاس؛ ویلیام ال. هورر، کالج محلی سافک کانتی؛ رلف هوپکا، دانشگاه ایالتی کالیفرنیا؛ ادی جانسون، دانشگاه اوترخت؛ فرد ای. جانسون، دانشگاه منطقه کلمبیا؛ وزلی پی. جوردن، کالج سنت مری مریلند؛ گریس کاندی، کالج محلی کانزاس شهر کانزاس، ریچارد ای. کاسچاو، دانشگاه هاوستون؛ ریچارد کیف، کالج محلی اسکاتسديل؛ چارلز کسیر، دانشگاه وایومینگ؛ کانتی لند، کالج ورسر؛ جان لاونر، دانشگاه ایندیانا / دانشگاه پردیو؛ دیوید لایسر، دانشگاه بن - گوریون نگو؛ ایسا ام. لویس، دانشگاه ایالتی جنوب غربی میسوری؛ مارک ای. لیندبرگ، دانشگاه مارشال؛ اما لوین، دانشگاه سنت ادوارد؛ ریچارد لیا، دانشگاه ایالتی کالیفرنیا، فولرتون؛ دنیل لورد، دانشگاه آلاسکا، انگریج؛ جوزف لومن، دانشگاه کارولینای شمالی؛ جیمز وی. لوپو، دانشگاه کریتون؛ تریسی من، دانشگاه کالیفرنیا، لوس آنجلس؛ مایکل مارتین، دانشگاه کانزاس؛ داگلاس متیسون، دانشگاه اقیانوس آرام؛ فرد مکسول، دانشگاه ایالتی جنوب غربی میسوری؛ ماری بنسون مک‌مالن، دانشگاه ایندیانا؛ استیون ای. میر، دانشگاه آیداهو؛ چندرا مهرترا، کالج سن اسکولاستیک؛ شریل منیک، دانشگاه مینه‌سوتا؛ میشل ام. متسگر، دانشگاه ایالتی پن؛ توماس میلر، دانشگاه مینه‌سوتا؛ توماس میلر، دانشگاه اوکلاهوما؛ جنی مارو، کالج ورسر؛ دین موراکامی، کالج امریکن ریور؛ گرگوری ال. مورفی، دانشگاه ایلینویز در اوربانا - شامپین؛ فرانک ماسکارلا، دانشگاه بری؛ دیوید نوفلت، کالج هاجینسن؛ گیله نوربری، دانشگاه ویسکانسین - میلوکی؛ مایکل آهارا، دانشگاه لوا؛ پل وی. آلزاک، دانشگاه ایالتی نیویورک، جنیسویو؛ کارول پرینو، دانشگاه

اوترخت به سبب لذت بخش کردن فرایند تدریس، بی نهایت سپاسگزارم. همچنین، از ویلم آلبرت واگنار، نیکو فریجدا، سول اشترنبرگ، جک نجمیاس، پل روزین، جفری گلداشتاين، لونیا یاکوبوسکا، جاسلین بلنتاین، جولی گراس لوئیس، جسی اشندرک، وجولیا فیشر، به سبب درس ها، همکاری ها، ودوستی های الهام بخششان کمال تشکر را دارم.

مارک راینیتز. من از دانشجویانم - یعنی افرادی که همواره علت هیجان انگیز بودن تدریس روان شناسی مقدماتی را به من یادآور می شوند - صمیمانه سپاسگزارم.

روان به سبب نقش فراموش نشدنی شان در پیشرفت هایم بی نهایت سپاسگزارم. این نکته را نیز بگویم که دوره پست - دکتری ام در پژوهش هیجان ها را، بین سال های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۲، در مؤسسه ملی سلامت روان، گذرانده ام.

جف لافتوس. من از مارک راینیتز به سبب همکاری همه جانبه اش در جهت نگارش این ویراست، تشکر می کنم. همچنین، از اسکات مورای و هانتر هافمن - که، به ترتیب، بخش پژوهش پیشتاز فصل های ۴ و ۵ را نوشته اند - کمال تشکر را دارم.

کریستل لوتس. من از دانشجویانم در دانشگاه

معرفی پایگاه اینترنتی

لوح فشرده خودآموز **PSYK.TREK 3.0** برای دانشجویان. این لوح فشرده به کتاب حاضر پیوست شده است. برای کسب اطلاعات بیشتر با نماینده فروش این محصول در محل زندگی تان تماس حاصل نمایید. لوح فشرده **ExamView**. این لوح فشرده حاوی بانک سؤالاتی است که استادان می توانند در فرایند سنجش از آن استفاده کنند. برای کسب اطلاعات بیشتر با نماینده فروش این محصول در محل زندگی تان تماس حاصل نمایید.

کتاب الکترونیکی

نسخه الکترونیکی کتاب حاضر را می توانید به صورت اینترنتی خریداری کنید. از این طریق، هم می توانید کل کتاب را تهیه کنید، هم فصل (هایی) از آن را. برای کسب اطلاعات بیشتر به پایگاه های اینترنتی زیر مراجعه کنید: www.ichapters.com برای کاربران آمریکایی www.ichapters.co.uk برای کاربران اروپایی

برای دریافت منابع زیر به آدرس اینترنتی www.atkinsonhilgard.com مراجعه کنید:

منابع تکمیلی برای استادان:

- کتابچه راهنمای استادان شامل گستره ای از ماده های آموزشی تکمیلی برای تک تک فصل های این کتاب.
- اسلایدهایی برای به کارگیری در فرایند آموزش، تکمیل کردن محتوا، و پرداختن به موضوعات هر فصل. اسلایدهایی که شامل تصاویر و جداول می شود نیز در این پایگاه موجود است.

منابع تکمیلی برای دانشجویان:

- آزمون های اینترنتی جهت بررسی میزان درک دانشجویان از مفاهیم اساسی هر فصل.
- واژه نامه اینترنتی جهت توضیح اصطلاحات مهم
- تمرین های اینترنتی

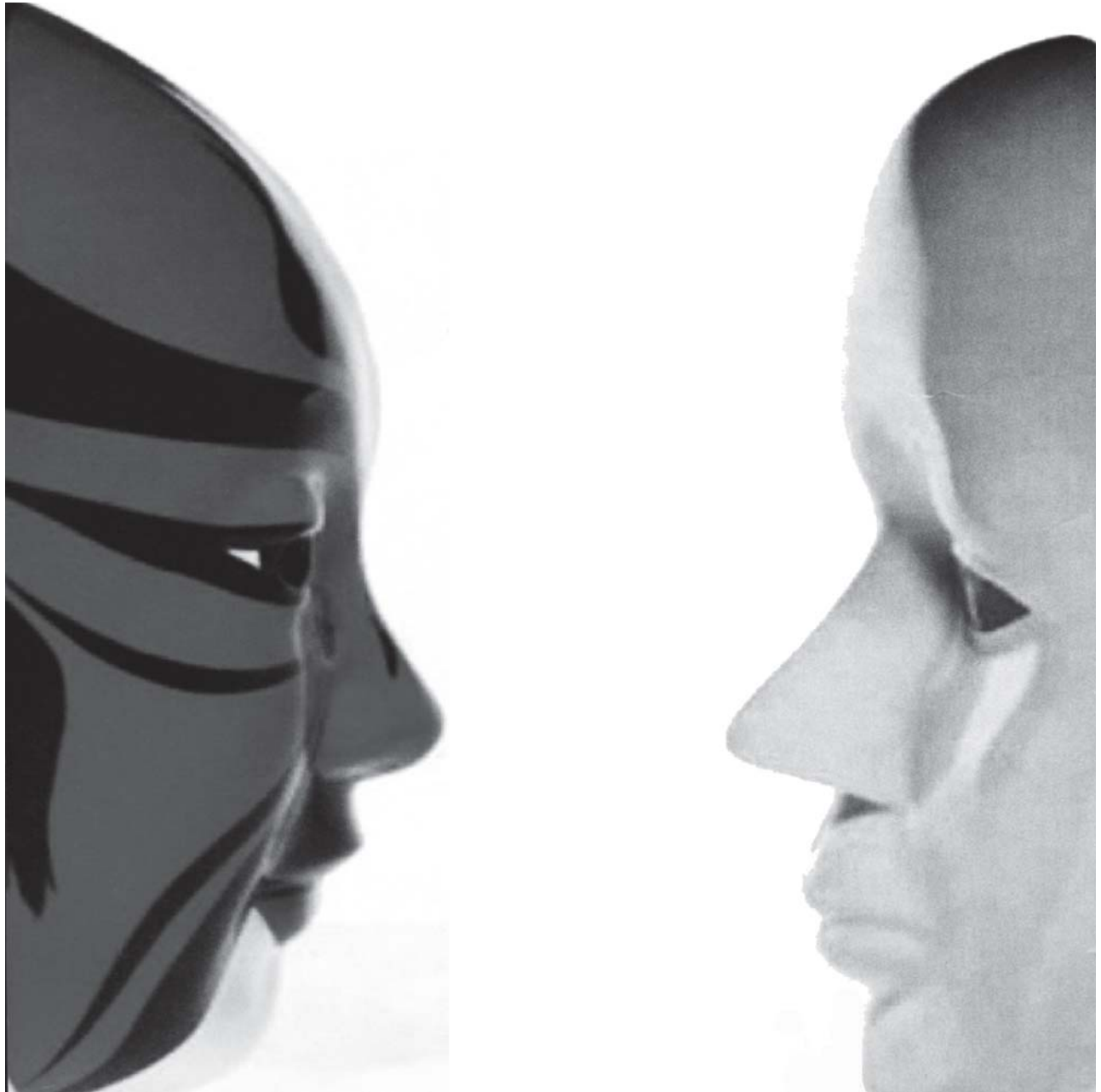
سایر منابع

منابع دیگری که برای استادان، موجود می باشد، از این قرار است:

اگر زحمات سالیان دور استادان گران قدر، خانم دکتر فرشته موتابی و آقای دکتر مهرداد افتخار در عرصه آموزش و هم درمانگری نبود، امروز توان و انگیزه مشارکت در ویرایش این اثر را نمی داشتم.

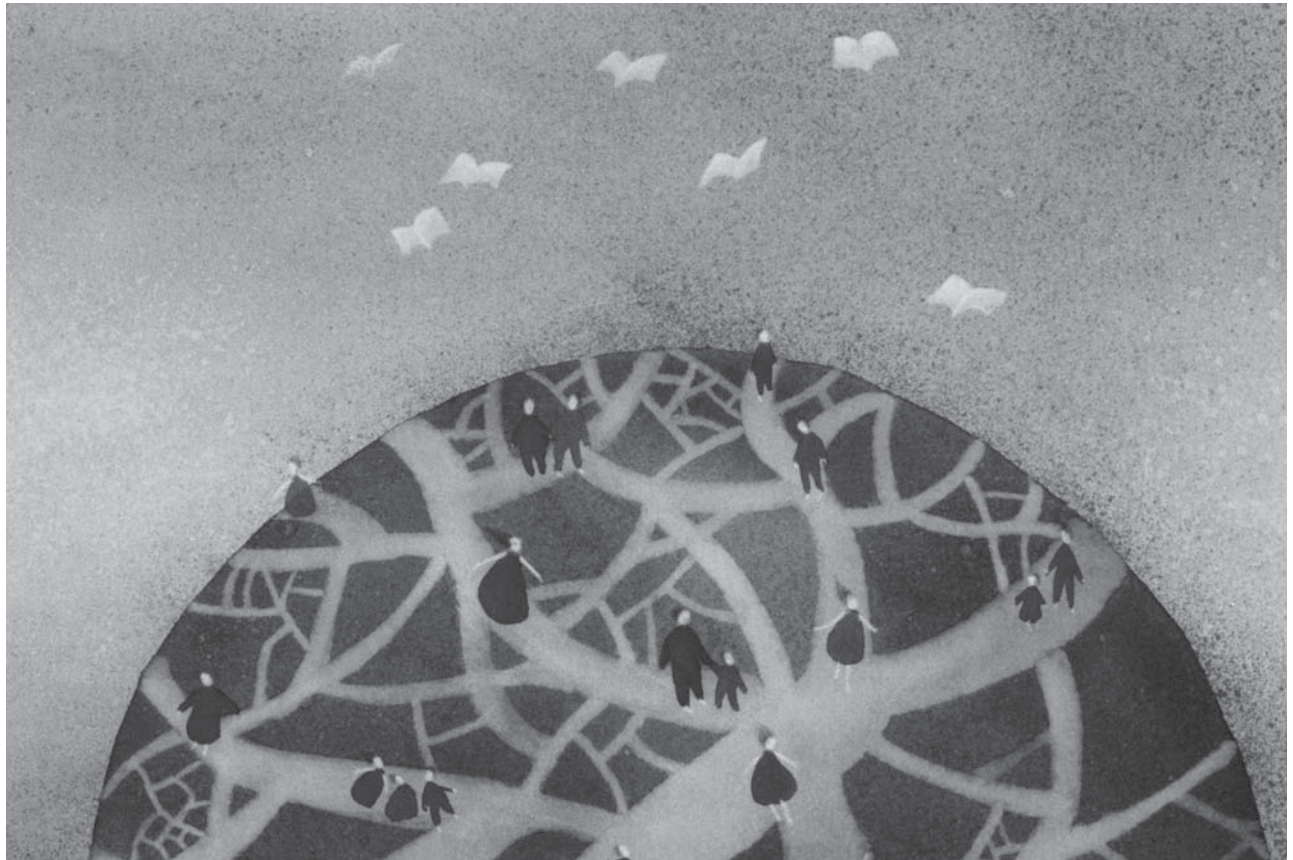
فرهاد میثمی

زمینه روان شناسی اتکینسون و هیلگارد

فصل ۱

ماهیت روان‌شناسی

فهرست مطالب

گستره روان‌شناسی

خاستگاه‌های تاریخی روان‌شناسی

مجادلهٔ سرشت - تربیت

سرچشمه‌های روان‌شناسی علمی

ساختارگرایی و کارکردگرایی

رفتارگرایی

روان‌شناسی هیأت‌نگر (گشتالت)

روان‌کاوی

پیشرفتهای اخیر در روان‌شناسی قرن بیستم

دیدگاه‌های موجود در روان‌شناسی

معاصر

دیدگاه زیست‌شناسانه

دیدگاه رفتاری

دیدگاه شناختی

دیدگاه روان‌کاوانه

دیدگاه ذهن‌گرایانه

روابط میان دیدگاه‌های روان‌شناسانه و

زیست‌شناسانه

شاخه‌های مهم روان‌شناسی

پژوهش پیش‌تاز: روان‌شناسی قرن

بیست و یکم

پژوهش روان‌شناختی چگونه انجام

می‌شود

فرضیه‌آفرینی

روش آزمایشگاهی

همبستگی

روش مشاهده‌ای

مرور منابع

اخلاق در پژوهش روان‌شناختی

دیدن هر دو جنبه: آیا بشر ذاتاً

خودخواه است؟

~~مطالعه درهای آموزش و پیشرفت را باز می‌کند.~~ بهترین راه ترغیب کودکان به مطالعه کدام است؟ یک پیتزافروشی زنجیره‌ای که در تمام آمریکا شعبه دارد معتقد است که پاسخ این سؤال نزد اوست: پاداش دادن به کودکان به ازای مطالعه. معلم باید ماه به ماه اهدافی را برای مطالعه تعیین کند - به صورت تعداد کتابها یا صفحاتی که باید خوانده شوند - و وقتی کودک به آن اهداف دست یافت، با تأیید معلم، از حق مصرف مقدار معینی پیتزا برخوردار شود، یعنی با ارائهٔ تأییدیهٔ معلم به پیتزافروشی محلی که در این طرح شرکت دارد، بتواند یک پیتزای مجانی دریافت کند. والدین و معلمان می‌گویند طرح مؤثری است، چون کودکان را به مطالعهٔ بیشتر وامی‌دارد. در طول تقریباً ۲۰ سال گذشته از طریق این طرح در سرتاسر آمریکا بچه‌ها به ازای کتاب خواندنشان پیتزا خورده‌اند. شاید شما یا فرزندان شما هم از این غذاهای مجانی بهره‌مند شده باشید.

اما آیا این طرح «به لحاظ روان‌شناختی صحیح» است؟ ببینیم پژوهش چه می‌گوید؟ شما احتمالاً یکی از ادعاهای بنیادین نظریهٔ یادگیری را شنیده‌اید: هرگاه به دنبال رفتاری پاداش ارائه شود، آن رفتار تقویت می‌شود. در فصل ۷ خواهید دید که این اثر پُر قدرت پاداش را **قانون اثر** می‌نامند. اگر بچه‌ها به ازای مطالعه کردن پاداش به صورت پیتزا بگیرند، بیشتر مطالعه خواهند کرد. گویی توفیق بزرگی پیدا کرده‌ایم، نه؟

حال پیامدهای دیگر طرح را در نظر بگیرید: مثلاً این که بچه‌ها چه احساسی دربارهٔ مطالعه دارند و آیا اگر روزی طرح پیتزا به پایان رسد، باز هم مطالعه خواهند کرد؟ در دهها آزمایش روان‌شناختی که بسیاری از آنها در کلاسهای درسی انجام شده، به این سؤال پرداخته شده است. در یک آزمایش شناخته‌شده (گرین ۲، استرنبرگ ۳ و لپر ۴، ۱۹۷۶) ۵ روان‌شناسان از معلمان خواستند که چندین بازی جدید ریاضی را به دانش‌آموزان‌شان معرفی کنند و سپس به مدت دو هفته ببینند کودکان چه مقدار زمان را صرف بازی با آنها می‌کنند. در هفتهٔ سوم به کودکان برخی کلاسها به ازای انجام این بازیها پاداش داده شد و به کودکان کلاسهای دیگر، نه. طبق انتظار، پاداشها مدت زمانی را که کودک صرف بازی با آنها می‌کرد، افزایش داد، یعنی قانون اثر درست درآمد. اما چند هفته بعد که

1. Law of effect

2. Greene

3. Sternberg

4. Lepper

۵. در تمام کتاب با مآخذی روبه‌رو خواهید شد که شامل نام نویسنده و تاریخ مقالهٔ اوست و برای اظهاراتی که در این کتاب می‌کند یا سندی ارائه می‌دهد یا آن نکات را مفصل‌تر مطرح می‌کند. اطلاعات کامل‌تر در مورد این مطالعات را در فهرست مآخذی که در پایان کتاب آمده است در انتهای جلد ۲ این ترجمه، با عنوان «منابع» می‌توانید بیابید.

نمی‌بیند. مطالعه فی نفسه لذتبخش است، ولی لذت پاداش به چشم کودکان بیشتر می‌آید. این اثر پاداش، یعنی از جلوه انداختن موقعیت بدون پاداش، **اثر توجیه اضافی**^۱ خواننده می‌شود که عبارت است از به افراط کشیده شدن و توضیح رفتار خود با تأکید مفرط بر علل بارز موقعیتی و بدون تأکید کافی بر علتهای شخصی.

ممکن است فکر کنید که نمره‌های مدرسه هم پاداشهایی برای یادگیری‌اند. آیا اینها هم درست مثل دریافت پیتزا به ازای مطالعه اثر معکوس دارند؟ نه دقیقاً. یک تفاوت مهم در این است که نمره شما در هر درس بستگی به نحوه عملکرد شما دارد. در پژوهش نشان داده شده پاداشهای پایاپای با عملکرد، کمتر ممکن است علاقه فردی را تحت الشعاع قرار دهند و حتی گاه می‌توانند به آن دامن هم بزنند، چون به شما می‌گویند که آن کار را دارید به خوبی انجام می‌دهید (تنگ^۲ و هال^۳، ۱۹۹۵). با همه اینها تأکید بر نمره هم گاه می‌تواند علاقه شدیدی را که فردی ممکن است به موضوعی داشته باشد، تحت الشعاع قرار دهد. لازم به یادآوری است که برای مطالعه هر درسی دو دلیل ممکن است به صورت پایاپای وجود داشته باشد: گرفتن نمره خوب و لذت بردن از مطلب. وجود یکی به معنای نفی دیگری نیست.

جای خوشوقتی است که اکثر دانشجویان، روان‌شناسی را جذاب می‌دانند. ما نیز همین عقیده را داریم و همه تلاش خود را می‌کنیم که از خلال صفحات این کتاب همین جذابیت را به شما منتقل کنیم. روان‌شناسی از آن رو برای افراد جالب است که به مسایلی مرتبط با تقریباً همه جنبه‌های زندگی افراد می‌پردازد: نحوه تربیت فرد به دست والدینش چه تأثیری بر نحوه تربیت فرزندان به دست او دارد؟ بهترین راه قطع وابستگی به فلان ماده مخدر کدام است؟ آیا مردها هم به اندازه زنها می‌توانند بچه‌داری کنند؟ آیا با می‌توان جزئیات بیشتری از یک اتفاق تکان‌دهنده را به خاطر آورد؟ یک نیروگاه هسته‌ای را چگونه باید طراحی کرد تا اشتباه افراد به حداقل برسد؟ فشار روانی طولانی‌مدت چه تأثیری بر دستگاه ایمنی بدن دارد؟ آیا روان‌درمانی در درمان افسردگی مؤثرتر از داروست؟ روان‌شناسان برای یافتن پاسخ به این سؤالها و سؤالات

و داشتن کودکان به خواندن براساس انگیزه‌های خارجی، مثل گرفتن پیتزا رایگان می‌تواند باعث کمرنگ شدن تأثیر انگیزه‌های درونی مثل علاقه خودشان شود. با توجه به این اثر توجیه اضافی می‌توان فهمید که چرا گاهی پاداش دادن به رفتارهای مطلوب می‌تواند اثر عکس داشته باشد.

پاداشها قطع شد، چه اتفاقی افتاد؟ کودکانی که پاداش می‌گرفتند، ناگهان علاقه خود را به بازیهای ریاضی از دست دادند و دیگر هیچ وقتی را صرف آنها نکردند. در مقابل، کودکانی که هرگز پاداش نگرفته بودند، با همان نظم گذشته به بازیهای ریاضی ادامه دادند.

این آزمایش نشان می‌دهد که پاداش گاه می‌تواند اثر معکوس داشته باشد و علاقه ذاتی کودک به فعالیتهایی نظیر مطالعه و ریاضیات را حتی کم کند. وقتی افراد می‌بینند که رفتارشان بر اثر عاملی بیرونی و موقعیتی - مثلاً یک پیتزای رایگان - ایجاد شده، هرگونه عامل درونی و شخصی را - مثلاً لذتی را که خودشان از انجام آن فعالیت می‌برند - بی‌ارج می‌شمارند. به عبارت دیگر وقتی کودک از خودش می‌پرسد که چرا مطالعه می‌کند، می‌گوید به خاطر پیتزا. و وقتی که دیگر پیتزایی در کار نیست، دیگر دلیلی برای مطالعه کردن

1- overjustification effect 2- Tang
3- Hall

• نگرانی برای ظاهر، هزینه روانی به فرد تحمیل می‌کند. برای پی‌بردن به احتمال درستی این‌گونه اظهارنظرها دانستن دو نکته لازم است. اولاً باید بدانید صحت کدام دسته از واقعیت‌های روان‌شناختی قبلاً اثبات شده است؛ اگر اظهارنظر جدیدی با آن واقعیت‌های اثبات‌شده هماهنگ نباشد، جای آن دارد که با احتیاط به موضوع موردنظر بپردازیم. ثانیاً باید بدانید چه نوع شواهدی لازم است تا اظهارنظر یا کشف جدید را معتبر سازد؛ به این ترتیب می‌توانید روشن کنید دلیلی که در تأیید ادعای جدید عرضه می‌کنند با معیارهای معمول شواهد علمی مطابقت دارد یا نه، و اگر چنین مطابقتی در کار نیست، باز این دلیلی است مؤید شک شما. این کتاب با هدف رفع هر دو نوع نیاز فکری نوشته شده است. اولاً وضعیت فعلی علم روان‌شناسی را مرور می‌کنیم، یعنی می‌کشیم مهمترین یافته‌های حوزه روان‌شناسی را به شما عرضه نمایم تا واقعیت‌های مؤثق آن را بدانید. ثانیاً ماهیت پژوهش را بررسی می‌کنیم، یعنی این نکته را روشن می‌کنیم که یک روان‌شناس چه گونه یک برنامه تحقیقاتی را طراحی می‌کند تا شواهدی محکم در رد یا قبول یک فرضیه به دست آورد. به این ترتیب شما خواهید دانست که چه نوع شواهدی می‌تواند پشتوانه یک اظهار نظر جدید واقع شود.

در این فصل، نخست به این نکته می‌پردازیم که در روان‌شناسی چه نوع موضوعاتی مطالعه می‌شود. پس از مروری کوتاه بر خاستگاه‌های تاریخی روان‌شناسی، به بحث درباره دیدگاه‌هایی می‌پردازیم که روان‌شناسان به‌هنگام تحقیق و پژوهش در این موضوعات دنبال می‌کنند. سپس روش‌های پژوهشی‌ای را که در تحقیقات روان‌شناختی پی می‌گیرند و از جمله اصول اخلاقی پیشنهاد شده برای این پژوهش‌ها را ذکر می‌کنیم.

دیگری از این دست به تحقیق و بررسی می‌پردازند. همچنین روان‌شناسی با تأثیر بر قوانین و سیاست‌های عمومی جامعه زندگی ما را تحت‌الشعاع قوار داده است. نظریه‌ها و پژوهش‌های روان‌شناختی بر قوانین مربوط به تبعیض، مجازات اعدام، روالهای قضایی، هزینه‌نگاری (پورنوگرافی)، رفتار جنسی، و مسئولیت افراد در مورد اعمال خود تأثیر گذاشته است. مثلاً آزمون‌های دروغ‌سنجی دیگر در محاکم آمریکا مدرک قابل‌قبولی محسوب نمی‌شوند، چون پژوهش‌های روان‌شناختی کم‌دقتی غیر قابل‌قبول آنها را نشان داده‌اند.

از آنجا که روان‌شناسی عرصه‌های زیادی از زندگی ما را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد، حتی کسانی که نمی‌خواهند در این رشته، تخصصی کسب کنند لازم است اطلاعاتی درباره این رشته بویا داشته باشند. یک دوره روان‌شناسی مقدماتی باید چنان باشد که شما را به فهم بهتری از اینکه چرا مردم چنین می‌اندیشند و احساس و عمل می‌کنند، نایل کند و به شما درباره نگرش‌ها و واکنش‌های خودتان نیز بصیرت ببخشد. همچنین باید به شما کمک کند که بسیاری از اظهاراتی را که در لوای روان‌شناسی مطرح می‌شود، ارزیابی کنید. همه یا چنین عنوان‌هایی در روزنامه‌ها رویه‌رو بوده‌ایم:

- تأثیر شیوه جدید روان‌درمانی در بازیافت خاطرات واپس‌زده.
- مهار اضطراب با تنظیم امواج مغزی به دست خود فرد.
- شواهدی به نفع دورآگاهی (تله‌پاتی).
- یاد گرفتن تکلم در شیرخواران در حین خواب.
- ارتباط تنگاتنگ ثبات هیجانی با جمعیت خانواده.
- احتمال تقویت عملکرد در امتحان با مصرف نوشابه شیرین.
- افزایش امید به زندگی با مراقبه شهودی (TM).

گستره روان‌شناسی

مختصری می‌کنیم (همه این موضوعات را در بخش‌های مختلف کتاب به تفصیل بحث خواهیم کرد).

صدمه مغزی و شناسایی چهره

تعجبی ندارد که وقتی فردی دچار صدمه مغزی می‌شود،

روان‌شناسی را می‌توان مطالعه علمی رفتار و فرایندهای ذهنی تعریف کرد. این تعریف موضوعات بسیار متنوعی را دربرمی‌گیرد. برای فهمیدن این تنوع به چند موضوع اشاره

شکل ۱-۱. استنادِ صفت. هنگام حکم‌کردن در این مورد که آیا کمک قبل‌توجهی که فرد به خیریه کرده به دلیل صفات خودش بوده یا بر اثر موقعیتی که در آن قرار داشته، دچار این سوگیری هستیم که گمان می‌کنیم آنچه عامل اصلی است، صفت خاصی از خود فرد است. این نمونه‌ای از خطای بنیادین استناد است.

از واقع - برآورد می‌کنیم.

نسیان خاطرات کودکی

اکثر افراد بزرگسال وقتی به سن سالخورده‌گی می‌رسند، می‌توانند وقایع سالهای نخست زندگی خود را به یاد آورند، منتها فقط تا سن خاصی را. تقریباً هیچ‌کس از وقایع سه سال اول زندگی چیز زیادی نمی‌تواند به یاد آورد. پدیده‌ای که آن را نسیان خاطرات کودکی می‌نامند. واقعه مهمی نظیر تولد برادر یا خواهرتان را در نظر بگیرید. اگر این اتفاق پس از سه سالگی شما روی داده باشد شاید خاطره‌ای از آن داشته باشید. اما اگر برادر یا خواهر شخص پیش از سه سالگی او به دنیا آمده باشد، احتمالاً خاطره او از این اتفاق در حد هیچ یا بسیار کم است (شکل ۱-۲). نسیان خاطرات کودکی از آن رو بسیار جالب است که سه سال اول زندگی پُر از رخداد‌های مختلف است. در آن سالها ما در واقع نوزادان ناتوانی هستیم که تدریجاً رشد می‌کنیم و کودکانی می‌شویم که می‌توانیم غان‌وغونی بکنیم و سینه‌خیز برویم، و سپس بچه‌هایی می‌شویم که می‌توانیم راه برویم. از این همه

رفتارش مختل شود. اما نکته شگفت‌انگیز این است که آسیب‌دیدگی یک ناحیه خاص مغز ممکن است فقط بر یک جنبه از رفتار اثر بگذارد و فرد از سایر جهات طبیعی به نظر برسد. نمونه بسیار جالبی از این اتفاق کسانی هستند که در پی صدمه‌دیدن ناحیه خاصی از طرف راست مغزشان، قدرت شناسایی چهره‌های آشنا را از دست می‌دهند، اما از هر جهت دیگری طبیعی عمل می‌کنند؛ وضعیتی که آن را **چهره‌شناسی^۱** می‌نامند. عصب‌شناسی به نام اولیور ساکس^۲ (۱۹۸۵) مورد مشهوری را در کتاب مردی که همسرش را با یک کلاه اشیاء می‌گرفت^۳ گزارش کرده است. مورد دیگر مبتلا به چهره‌شناسی فردی بود که به پیشخدمت رستوران شکایت کرد که شخصی به او زُن زده است، در حالی که معلوم شد خودش به آینه نگاه می‌کرده است! توجه به چنین مواردی، اطلاعات بسیاری درباره شیوه عمل مغز طبیعی به دست می‌دهد. این موارد نشان می‌دهد که برخی از کارکردهای روانی - نظیر شناسایی چهره - در بخش خاصی از مغز ناحیه بندی (لوکالیزه) شده است.

نسبت‌دادن صفات به افراد

فرض کنید در یک فروشگاه، بزرگ و پُراز‌دحام شاهد چنین صحنه‌ای باشید: شخصی به یکی از مشتریان نزدیک می‌شود و در حضور جمع از او تقاضای کمک به یک خیریه می‌کند؛ آن خانم نیز مبلغ مختصری به خیریه پرداخت می‌کند. آیا به نظر شما او زن سخاوتمندی بوده یا چون خیلی‌ها داشتند تماشا می‌کردند، او مجبور به این بخشندگی شده بود؟ در آزمایش‌هایی که برای مطالعه موقعیتهایی از این قبیل انجام شده، روشن شده است که حتی وقتی فشارهای موقعیتی چنان زیاد است که تقریباً هرکسی همین رفتار را انجام می‌دهد، اکثر افراد چنین آدمی را سخاوتمند تلقی می‌کنند. افراد در هنگام توضیح رفتار دیگران، نقش صفات شخصیتی را بیش از حد واقع و نقش عوامل موقعیتی را کمتر از حد واقع برآورد می‌کنند. این اشتباه را روان‌شناسان اجتماعی، **خطای بنیادین استناد^۴** می‌نامند (ر.ک. شکل ۱-۱). با کنار هم نهادن خطای بنیادین استناد و اثر توجه اضافی (که در قضیه دریافت پیتزا به ازای مطالعه به آن اشاره شد) به تدریج برخی تفاوت‌های مهم در نحوه قضاوت کردن ما درباره خود و دیگران پدیدار می‌شوند. وقتی می‌خواهیم رفتار خود را توجیه کنیم، اغلب علل موقعیتی را بیش از حد واقع - نه کمتر

1- proscopagnosia

2- Oliver Sacks

۳- این کتاب به فارسی ترجمه شده است - م

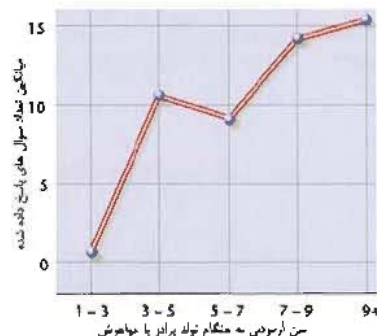
4- fundamental attribution error

روانشناسان به شناسایی حلقه‌های رفتاری علاقه دارند. از جمله حلقه‌های احتمالی که آنها مطالعه کرده‌اند، حلقه‌های رفتاری و محیطی است. از میان حلقه‌های محیطی می‌توان به تمایل افراد به برخوردی در حضور برخی محرکها اشاره کرد.

الوات خشونت رسانه‌ای بر پرخاشگری کودکان

این سؤال که آیا تماشای خشونت از تلویزیون سبب افزایش پرخاشگری کودکان می‌شود یا نه، مدت‌ها مورد بحث و اختلاف نظر بوده است. بسیاری از مشاهده‌گران بر این باورند که پخش خشونت از تلویزیون بر رفتار کودکان اثر می‌گذارد و در عین حال عده‌ای هم هستند که معتقدند تماشای خشونت اثر پالایشی دارد، یعنی در عمل ممکن است با مجال دادن به کودکان برای ابواب نیابتی خشونت، سبب کاهش پرخاشگری شود و آنها را از شر آن خلاص کند. ولی شواهد پژوهشی مؤید این اثر پالایشی نیست. در یک آزمایش، گروهی از کودکان به تماشای کارتونهای خشونت‌آمیز، و گروهی دیگر به همان مدت به تماشای کارتونهای غیرخشونت‌بار پرداختند. کودکانی که

شکل ۱-۲. یادآوری خاطره‌های کودکی. در یکی از آزمایشهای انجام‌شده در مورد نسیان کودکی، از تعدادی دانش‌آموز دبستانی در مورد وقایع زمان تولد خواهر یا برادر کوچکتر از خودشان بیست سؤال شد. متوسط تعداد سؤالیهای پاسخ داده رادر نمونه‌اری به صورت تپسی از سن آزمودنی به هنگام تولد آن خواهر یا برادر رسم کرده‌ایم. اگر این اتفاق زمانی افتاده باشد که آزمودنی هنوز به چهارسالگی نرسیده است، نمی‌تواند چیزی از آن را به یاد آورد؛ اما اگر پس از آن روی داده باشد، هر چه سن فرد در زمان وقوع آن بالاتر باشد، چیزهای بیشتری را به یاد می‌آورد (ک. شینگولد و ی. ج. تی، ۱۹۸۲). یادآوری خاطره‌های کودکی برگرفته از معطوره یک رویداد برجسته دوران کودکی، از کتاب *Memory Observed: Remembering in Natural Context* به روایتی U. Nelson، کی‌رایت ۱۹۸۲ انتشارات W.H. Freeman. انجیلی با کسب اجازه از ناشر.

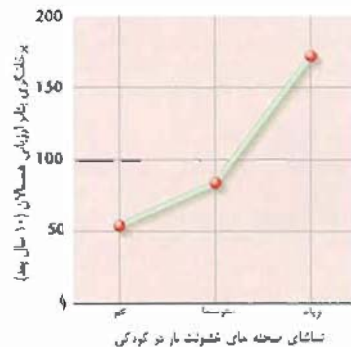
تحولات چشمگیر اثر چندانی در حافظه ما برجای نمی‌ماند.

چاقی

بیش از یک چهارم بزرگسالان آمریکایی چاق‌اند، یعنی وزنشان حداقل ۳۰٪ بیشتر از مقداری است که برای ساختار بدنی و قد آنها مناسب است. چاقی خطرناک است، چون آسیب‌پذیری فرد در برابر دیابت، فشارخون، و بیماریهای قلبی را افزایش می‌دهد. روان‌شناسان می‌خواهند بدانند چه عواملی باعث می‌شود افراد زیاد غذا بخورند. به نظر می‌رسد که سابقه محرومیت یکی از این عوامل باشد. اگر موشهایی را نخست از غذا محروم کنند و سپس اجازه دهند هر قدر دلشان می‌خواهد غذا بخورند، آنها بیشتر از موشهایی که هیچ سابقه‌ای از محرومیت غذایی نداشته‌اند، غذا می‌خورند.

در مطالعات روان‌شناسی ثابت شده است که تماشای برنامه‌های خشونت‌بار تلویزیونی اثرهای زیست‌باری بر تنش‌آیدان خردسال دارد.

شکل ۳-۱. ارتباط تماشای صحنه‌های خشونت‌بار تلویزیونی با میزان پرخاشگری در بزرگسالی. در یک مطالعه معروف دیده شده که میل به تماشای برنامه‌های خشونت‌آمیز تلویزیونی در پسرچه‌های شش‌هفته با رفتار پرخاشگرانه آنها در سن نوزده‌سالگی بستایه اندیابی همبستگیان اویضاد دارد. (E. Brown و همکاران / ۱۹۷۹)، آبا صحنه‌های خشونت‌بار تلویزیونی باعث پرخاشگری می‌شوند؟ *American Psychologist*، جلد ۲۷، صص ۳۳۶-۲۵۳، کپی‌رایت ۱۹۷۲ با کسب اجازه از انجمن روان‌شناسی آمریکا).

کارتنوهای خشن را نگاه کرده بودند در تعامل با همسالان خود پرخاشگری بیشتری نشان می‌دادند. درحالی‌که کودکان گروه دوم هیچ تفسیری در پرخاشگری‌شان رخ نداده بود. وانگهی اثرات خشونت‌الزای تماشای خشونت در تلویزیون ممکن است دیرها هم باشد: هرچه پسرچه‌ای در ۹ سالگی برنامه‌های خشونت‌بار بیشتری دیده باشد احتمال پرخاشگر بودنش در ۱۹ سالگی بیشتر خواهد بود (ر. ک. شکل ۳-۱).

پرسشهایی برای تفکر انتقادی

۱. عنوانین انتخاب شده از روزنامه‌ها در زمینه روان‌شناسی را که در صفحه ۱۷ این کتاب آمده‌اند از نظر بگلرانید. مقاله‌ای را در روزنامه یا اینترنت پیدا کنید که یافته‌های روان‌شناختی را ارائه کند. آیا انعامای مطرح‌شده در آنها را می‌توانید باور کنید؟ چرا؟
۲. از کجا می‌فهمید که چه زمانی باید به مقاله درج‌شده در روزنامه‌ای اعتماد کرد؟ برای قبول انعامای روان‌شناسانه‌ای که به چشم‌تان خورد، چه اطلاعات بیشتری باید داشته باشید؟

خاستگاههای تاریخی روان‌شناسی

ریشه‌های روان‌شناسی را در دیدگاههای لیسرومان یونان

چکیده گفتار

- روان‌شناسی به جنبه‌های زیادی از زندگی ما ربط پیدا می‌کند و بر قوانین و سیاستهای عمومی اثر دارد.
- برای ارزشیابی انعامهای تازه‌ای که در حوزه روان‌شناسی می‌شود لازم است دو چیز را بدانید (۱) چه واقعیت‌های روان‌شناختی‌ای تاکنون اثبات شده است و (۲) معیارهای شواهد علمی کدام است.
- روان‌شناسی، مطالعه علمی رفتار و فرایندهای ذهنی است.
- روان‌شناسی حوزه گسترده‌ای دارد و موضوعاتی از قبیل تشخیص چهره، قضاوت اجتماعی، حافظه، جانی، خشونت، و بسیاری مطالب دیگر را دربر می‌گیرد.

سقراط، فیلسوف یونان قدیم نخستین پرسشهای بنیادی دربارهٔ حیات ذهنی و مطرح ساختن امروزه هم بسیاری از این پرسشها به همان اندازه دوران سقراط اهمیت دارند.

باستان هم می‌توان یافت. مشهورترین آنها یعنی سقراط، افلاطون، و ارسطو پرسشهای بنیادین دربارهٔ زندگی ذهنی و روانی بشر مطرح کرده‌اند: آگاهی یا شعور چیست؟ آیا بشر ذاتاً موجودی منطقی است یا غیرمنطقی؟ آیا اساساً چیزی به نام انتخاب آزاد واقعیت دارد؟ این سؤالات و بسیاری سؤالات مشابه دیگر هنوز هم همان قدر مهم‌اند که هزاران سال پیش اهمیت داشتند. این سؤالات با ماهیت ذهن و روان و فرایندهای ذهنی و روانی، یعنی عناصر کلیدی دیدگاه شناختی در روان‌شناسی، سروکار دارند.

سایر سؤالاتی که روان‌شناسی به ماهیت بدن و رفتار انسان مربوط می‌شوند و اینها نیز به اندازه سؤالاتی پیش قدمت دارند. بقراط که اغلب «پدر طب» خوانده می‌شود، با سقراط تقریباً هم‌عصر بوده است. از علاقه زیادی به تفکر ذهنی (فیزیولوژی) داشت که مطالعهٔ کارکردهای موجود زنده (سازواره) و اجزای آن است. او مشاهدات مهم بسیاری دربارهٔ نحوهٔ کنترل مغز بر اعضای گوناگون بدن انجام داده است که زمینه را برای آنچه بعدها دیدگاه زیست‌شناسانه در روان‌شناسی خوانده شد، فراهم کرده است.

مجادلهٔ سرشت - تربیت^۱

یکی از نخستین منازعه‌ها دربارهٔ روان‌شناسی انسان هنوز هم مطرح است. **مجادلهٔ سرشت - تربیت** حول محور این سؤال شکل گرفته است که آیا تواناییهای بشر ذاتی است یا از رهگذر تجربه اکتساب می‌شود؟ مطابق آنچه دیدگاه سرشت‌گرا می‌گوید، انسانها با مجموعه‌ای از دانشها و با فهمی از واقعیت پا به جهان می‌گذارند. فیلسوفان قدیم بر این باور بودند که با استدلال و درون‌نگری دقیق می‌توان به این فهم و دانش دست یافت. دکارت، فیلسوف قرن هفدهم، در دفاع از این دیدگاه معتقد بود که مفاهیمی نظیر خدا، خود، بدیهیات هندسه، کمال، و بی‌نهایت، مفاهیمی ذاتی‌اند. نکته قابل ذکر دیگر دربارهٔ دکارت تلقی او از بدن به صورت دستگاهی بود که درست مثل هر دستگاه دیگری می‌توان آن را مطالعه کرد. این تلقی، ریشهٔ دیدگاههای جدیدی قابل به پردازش اطلاعات است که در همین فصل مورد بحث قرار خواهند گرفت.

از طرف دیگر دیدگاه **تربیت‌گرا** قابل به این است که دانش از رهگذر تجربه و تعامل با جهان کسب می‌شود.

برخی فیلسوفان قدیم یونان نیز چنین نظری داشتند، ولی بیش از همه فیلسوف انگلیسی قرن هفدهم جان لاک است که مرتبط با این دیدگاه دانسته می‌شود. مطابق نظر لاک، ذهن بشر در بدو تولد یک لوح **ناخوشه**^۲ است، یعنی صفحهٔ سفیدی است که هر چه فرد پخته‌تر می‌شود، گویی تجربه بر آن دانش و فهم را همی‌نگاره. از دل این دیدگاه **روان‌شناسی تداعی‌گرا**^۳ در آمده است. تداعی‌گرایان منکر وجود مفاهیم و تواناییهای ذاتی‌اند و در عوض معتقدند که ذهن انباشته از مفاهیم و نظراتی است که از طریق حواس وارد آن می‌شوند و سپس مطابق اصولی نظیر مشابهت و تضاد با هم ارتباط یا تداعی پیدا می‌کنند. پژوهشهای معاصر دربارهٔ حافظه و یادگیری، ریشه در نظریهٔ اولیه تداعی دارند.

بحث قدیمی سرشت در مقابل تربیت در دهه‌های اخیر، ظرافت و پیچیدگی بیشتری یافته است. برخی روان‌شناسان

1- nature-nurture debate 2- tabula rasa
3- associationist psychology

آرشیو تاریخ روان‌شناسی آمریکا، دانشگاه آکرون

ویلهم وونت نخستین آزمایشگاه روان‌شناسی را در دانشگاه لایپزیگ پایه‌گذاری کرد. در این عکس او (تقریباً از چپ) به همراه همکارانش در آزمایشگاه دیده می‌شود.

معلوم شده است که تکیه بر درون‌نگری به‌ویژه در مورد وقایع روانی سریع، مفید نیست. افراد مختلف حتی پس از آموزش‌های گسترده هم درون‌نگری‌های بسیار متفاوتی از تجارب حسی ساده پیدا می‌کنند، به طوری که نتیجه‌چندانی از این همه تفاوت نمی‌توان گرفت. از این رو، درون‌نگری بخش مهمی از دیدگاه شناختی معاصر را تشکیل نمی‌دهد و حتی چنان‌که خواهیم دید، واکنش‌های برخی روان‌شناسان به درون‌نگری در پیدایش سایر دیدگاه‌های جدید نقش داشته است.

ساختارگرایی و کارکردگرایی

در اواخر قرن نوزدهم، پیشرفتهای عظیمی در شیمی و فیزیک به دست آمده بود، به طوری که می‌شد ترکیبات پیچیده (مولکولها) را به عناصر سازنده‌شان (اتمها) تجزیه کرد. این موفقیتها روان‌شناسان را نیز به جست‌وجوی عناصر ذهن ترغیب کرد؛ عناصری که تجارب پیچیده‌تر بشر از آنها تشکیل می‌شدند. وقتی شیمیدان موفق شده است آب را به هیدروژن و اکسیژن تجزیه کند، شاید روان‌شناس هم بتواند مزه شیرین به‌لیمو را که یک درک حسی است، به عناصری نظیر شیرینی، تلخی، و سرما که تعدادی حسی به

هنوز هم بر این اعتقادند که فکر و رفتار انسان یا عمدتاً محصول وضعیت زیستی اوست یا عمدتاً محصول تجربه او. اما اکثر روان‌شناسان امروز رویکرد تلفیقی‌تری دارند و پذیرفته‌اند که فرایندهای زیستی (نظیر وراثت یا فرایندهای مغزی) بر افکار، احساسها، و رفتارهای انسان تأثیر می‌گذارند ولی ردهای تجربه را نیز در آنها می‌توان یافت. به عبارت دیگر، امروزه مسئله این نیست که آیا روان‌شناسی انسان محصول سرشت او است یا ساخته نوع تربیت وی، بلکه سؤال این است که ترکیب سرشت و تربیت چه تأثیری بر وضعیت روان‌شناختی انسان دارد (پلومین^۱ و اسپوری^۲، ۲۰۰۵). در فصل‌های آتی اشارات متعددی به این بحث خواهیم داشت.

سرچشمه‌های روان‌شناسی علمی

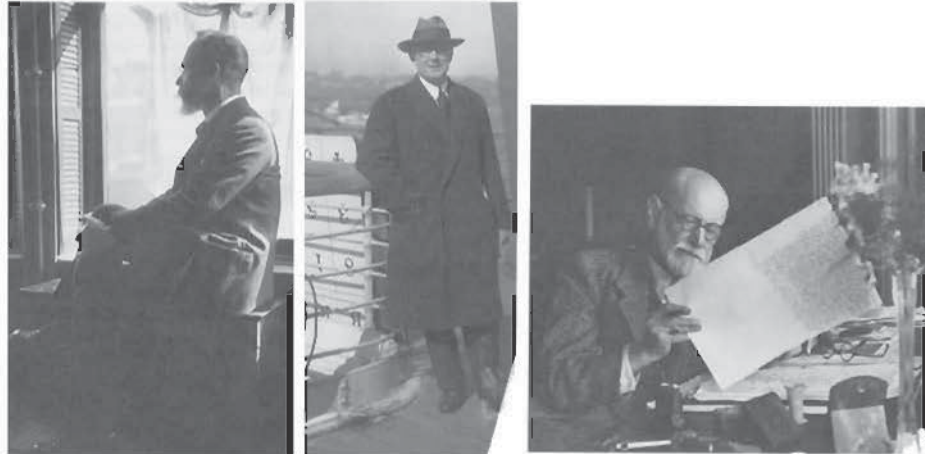
فیلسوفان و حکیمان هنوز هم پس از قرن‌ها به کارکردهای ذهن و نیز بدن علاقه نشان می‌دهند، ولی معمولاً زمان شروع روان‌شناسی علمی را اواخر قرن ۱۹ می‌دانند، یعنی زمانی که ویلهلم وونت نخستین آزمایشگاه روان‌شناسی را در دانشگاه لایپزیگ آلمان در ۱۸۷۹ تأسیس کرد. عامل تأسیس آزمایشگاه وونت این عقیده بود که ذهن و رفتار نیز مثل گیاه، ماده شیمیایی، یا عضوی از بدن انسان می‌توانند مورد تحلیل علمی قرار گیرند. پژوهشهای وونت عمدتاً راجع به حواس به‌ویژه حس بینایی بود، اما او و همکارانش دربارهٔ توجه، هیجان و حافظه هم مطالعه کردند.

روش مطالعه فرایندهای ذهنی در روان‌شناسی وونت، درون‌نگری بود. درون‌نگری^۳ عبارت است از مشاهده و ثبت ماهیت ادراکها، اندیشه‌ها، و احساسهای خود. نمونه‌هایی از درون‌نگری شامل گزارشهایی است که افراد از درک خود راجع به مقدار سنگینی یک شیء و مقدار درخشندگی یک جرقه نور می‌دهند. روش درون‌نگری میراث فلسفه بود. اما وونت بُعد جدیدی هم به این مفهوم افزود. به اعتقاد وونت خودنگری محض کفایت نمی‌کرد و می‌بایست با آزمایش تکمیل می‌شد. او در آزمایشهای خود یکی از ابعاد فیزیکی محرک مثل شدت آن را به شکلی نظام‌دار تغییر می‌داد و بعد با استفاده از روش درون‌نگری، نحوه تغییر درک آگاهانه آزمودنی بر اثر این تغییرات فیزیکی را تعیین می‌کرد.

1- Plomin

2- Asbury

3- introspection

ویلیام جیمز، جان بی. واتسون و زیگموند فروید چهره‌های اصلی در اوایل ترویج روان‌شناسی بودند. جیمز پایه‌گذار رویکرد معروف به کارکردگرایی بود، واتسون بنیان‌گذار رفتارگرایی بود، و فروید مبدع نظریه و روش روان‌کاوی بود.

شمار می‌روند تجزیه‌کنند. مداخله اصلی این رویکرد در ایالات متحده، ا. بی. تیچنر^۱، پروردهٔ مکتب وونت بود که در دانشگاه کورنل مشغول به کار بود. تیچنر اصطلاح ساختارگرایی^۲ را برای توصیف این شاخه از روان‌شناسی وضع کرده و منظور وی تجزیهٔ ساختارهای ذهنی بود.

اما برخی روان‌شناسان با ماهیت تحلیلی صرف ساختارگرایی مخالف بودند. ویلیام جیمز^۳ که روان‌شناس برجسته‌ای در دانشگاه هاروارد بود، معتقد بود که تجزیه و تحلیل عناصر آگاهی کمتر از فهم ماهیت سیال و انسانی آن اهمیت دارد. رویکرد او کارکردگرایی^۴ نام گرفت که عبارت است از مطالعهٔ نحوهٔ کار ذهن برای آنکه جاندار بتواند با محیطش انطباق یافته و در آن کارکرد داشته باشد.

علاقهٔ روان‌شناسان قرن نوزده به انطباق ریشه در نظریهٔ تکامل داروین داشت. طبق استدلال برخی از آنها، شعور و آگاهی صرفاً از آن‌رو در طول تکامل پیدا شد که در خدمت هدایت فعالیت‌های فرد بود. کارکردگرایان معتقد بودند که برای پی‌بردن به نحوهٔ انطباق جاندار با محیطش، باید به مشاهدهٔ رفتار واقعی پرداخت. اما کارکردگرایان هم مثل ساختارگرایان، روان‌شناسی را همچنان علم مطالعهٔ تجربهٔ آگاهانهٔ فرد می‌دانستند.

شکل ۱-۲. تصویر گفتالت. وقتی به سه زاویهٔ یک مثلث متساوی‌الاضلاع نگاه می‌کنیم، آنها را به صورت سه زاویهٔ کوچک می‌بینیم بلکه به صورت یک مثلث بزرگ واحد می‌بینیم.

رفتارگرایی

ساختارگرایی و کارکردگرایی در تکامل اولیهٔ روان‌شناسی قرن بیستم نقش‌های مهمی ایفا کردند. از آنجا که هر دیدگاه

1- E.B. Titchener
3- William James

2- structuralism
4- functionalism

از نظر رفتارگرایان مطلوب آن است که در بحث از پدیده‌های روانی، آنها را ناشی از یک محرک و منتهی به یک پاسخ بدانیم، به همین دلیل این دیدگاه را روان‌شناسی محرک - پاسخ^۱ (S-R) نامیده‌اند. ولی باید توجه داشت که روان‌شناسی محرک - پاسخ یک نظریه یا دیدگاه نیست، بلکه صرفاً مجموعه‌ای از اصطلاحات است که می‌تواند برای تبادل اطلاعات روان‌شناختی به کار رود و هنوز هم در روان‌شناسی معاصر گاه و بی‌گاه از آن استفاده می‌شود.

روان‌شناسی هیأت‌نگر (گشتالت)

حدود سال ۱۹۱۲، یعنی در همان زمان که رفتارگرایی در آمریکا در حال توسعه بود، در آلمان نیز روان‌شناسی هیأت‌نگر در حال ظهور بود. واژه گشتالت در آلمانی به معنای «صورت» یا «ترکیب‌بندی» است. منظور از روان‌شناسی گشتالتی، رویکرد اتخاذ شده از جانب ماکس ورتهایمر^۲ و همکارانش کورت کافکا^۳ و ولفگانت کوهلر^۴ بود که همگی آنها سرانجام به ایالات متحده مهاجرت کردند.

علاقه اصلی روان‌شناسان هیأت‌نگر به ادراک بود. آنها معتقد بودند که تجربه‌های ادراکی ما به الگوهایی که محرکها تشکیل می‌دهند و نیز به سازمان‌بندی تجربه ما بستگی دارد. در واقع آنچه می‌بینیم به پس‌زمینه‌ای که شیء در آن قرار دارد و نیز به سایر جنبه‌هایی که با خود محرک یک کل را تشکیل می‌دهند بستگی دارد (رک فصل ۵). این کل با جمع جبری اجزای آن تفاوت دارد و رابطه این اجزا با یکدیگر را نیز دربر می‌گیرد. مثلاً وقتی به شکل ۴-۱ نگاه می‌کنیم آن را یک مثلث بزرگ، یعنی یک شکل یا هیأت واحد، می‌بینیم، نه سه زاویه کوچک.

از جمله علایق کلیدی روان‌شناسان هیأت‌نگر، ادراک حرکت، قضاوت افراد درباره اندازه‌ها، و پیدایش رنگهای مختلف در صورت قرار گرفتن شیء در زیر نورهای مختلف بود. این علایق، آنها را به تفسیرهای ادراک - محور

یک رویکرد نظام‌دار به حوزه روان‌شناسی را مطرح می‌کند، این دو دیدگاه را مکاتبی رقیب یکدیگر می‌دانستند. اما تا سال ۱۹۲۰ مکاتب جدیدتری جای آنها را گرفتند: رفتارگرایی^۱، روان‌شناسی هیأت‌نگر^۲ (گشتالت)، و روان‌کاوی^۳.

از این سه مکتب، رفتارگرایی بیشترین تأثیر را بر روان‌شناسی علمی در آمریکای شمالی داشت. بنیانگذار آن جان ب. واتسون^۴ با دیدگاهی که تجربه آگاهانه را موضوع روان‌شناسی می‌دانست مخالف بود. واتسون در مطالعاتش بر رفتار حیوانات و شیرخواران هیچ صحبتی از آگاهی و شعور نمی‌کرد. او به این نتیجه رسیده بود که نه تنها روان‌شناسی جانوری و روان‌شناسی کودک را می‌توان به عنوان علمی قائم به ذات مطرح کرد، بلکه این دو الگویی نیز برای روان‌شناسی بزرگسالان به دست می‌دهند.

واتسون معتقد بود روان‌شناسی برای آنکه یک علم باشد، باید مثل هر علم دیگری، داده‌های آن برای بررسی در دسترس عموم قرار داشته باشد. رفتار پدیده‌ای عمومی است، اما شعور و آگاهی پدیده‌ای خصوصی است. علم باید فقط با امور و پدیده‌های مشهود برای عموم سروکار داشته باشد. از آنجا که روان‌شناسان هم دیگر تحمل کار براساس درون‌نگری را نداشتند، مکتب جدید رفتارگرایی به سرعت رشد کرد، به طوری که بسیاری از روان‌شناسان جوان آمریکایی خود را «رفتارگرا» می‌خواندند. (پژوهش ایوان پاولف^۵، تنکردشناس روسی، در زمینه پاسخ شرطی حوزه مهمی در پژوهشهای رفتار تلقی می‌شود اما این واتسون بود که باعث گسترش نفوذ رفتارگرایی شد.)

واتسون و دیگر کسانی که خود را به رفتارگرایی منتسب می‌کردند، بر آن بودند که تقریباً تمام رفتارها بر اثر شرطی شدن به وجود می‌آیند و محیط است که با تقویت برخی عادات، رفتار ما را شکل می‌دهد. مثلاً اگر به کودکی که دارد بهانه‌گیری می‌کند، بیسکویت داده شود تا دست از این کار بردارد، عادت بهانه‌گیری در او تقویت می‌شود (پاداش می‌گیرد). از نظر رفتارگرایان، پاسخ شرطی شده، کوچکترین واحد رفتار تلقی می‌شود، و رفتارهای پیچیده‌تر از مجموعه آنها ساخته می‌شود. هر نوع الگوی پیچیده رفتاری که بر اثر نوعی تربیت یا آموزش به وجود آمده باشد، جز مجموعه‌ای از پاسخهای شرطی شده به هم پیوسته نیست.

1- behaviorism	2- gestalt psychology
3- psychoanalysis	4- John B. Watson
5- Ivan Pavlov	
6- stimulus-response psychology	
7- Wertheimer	8- Kurt Koffka
9- Wolfgang Köhler	